

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין צדק שע"י הרבנות הראשית לירושלים

פועל בחברת דודי שמש שפוטר

(מהד' א אדר)

נושא הדיון

א' עבד בחברת התקנת דודי שמש אצל ב' עשר שנים. טוען א' שפוטר מהעבודה ע"י ב' אחרי שחזר מחופשת מחלה בגלל פצעים בידים כתוצאה מעבודת סבלות שהוטלה עליו, והוא תובע פיצויי פיטורין וכן דמי בושת וצער שציערו ב'. ב' כופר בכל. לטענתו א' התפטר מעצמו, וע"כ אינו חייב בפיצויי פיטורין, והוא בייש וציער את עצמו. לטענתו, במשך כל השנים דאג לא' למלא די מחסורו משום שידע את מצבו המשפחתי והכלכלי וריחם עליו. הוא טוען שעבודות הסבלות לא הוא הטיל אותן על א' אלא הוא עצמו, וזאת בתמורה לתוספת שכר. הופיע עד שעבד עם התובע לפני 8 שנים במשך שנה, ולדבריו התובע עבד לפעמים גם בסבלות והתקנה של הדודים. המשכורות שולמו לפי מספר שעות העבודה עפ"י כרטיסי נוכחות.

א' תובע שבועה מב' על טענתו שא' התפטר מעצמו.

ב' טוען שא' מכר באופן פרטי חלקי נחושת משיירי דודי שמש ישנים, שהיו שייכים לחברה, וגם השתמש ברכב החברה בימי שישי לצורך עבודות פרטיות. א' טוען שמכר נחושת כזו רק פעם-פעמיים.

א' טוען שמלבד המשכורת הרשמית ששולמה לו בצ'ק, הוסיף לו הנתבע אלף ש"ח ויותר בכל חודש, וע"כ הוא תובע לחשב את הפיצויים גם עם המזומנים. הנתבע מכחיש ששילם לו מזומנים בנוסף לצ'ק.

השאלות לדיון

א. מנהג בתי הדין לפשר במקום שבועה.

ב. מנהג המדינה כשהעובד התפטר מעצמו, ואם יש לחייב לפנים משורת הדין.

ג. שיירי נחושת של דודי שמש ישנים, האם ראוי הפועל לקחתם לעצמו.

תשובה

א. כתבו אחרונים שמנהג בתי הדין לפשר במקום שבועה, כשנראה שיש ממש בתביעה. בשבועה דאורייתא חצי מהתביעה, ובשבועת היסת שליש מהתביעה. ע"י פס"ד ירושלים כרך ט עמ' קד.

ב. עפי חוקי העבודה הקיימים כיום אין על המעביד חובת תשלום פיצויי פיטורין אלא אם התפטר העובד מעצמו. ממש בימים אלה דנים בשינוי החוק לחייב את המעביד בפיצויי פיטורין גם כשהעובד התפטר מעצמו.

אמנם לפנים משורת הדין מחייבים את המעביד - במקרים מסויימים - לשלם פיצויים גם כשהעובד התפטר מעצמו, "כפי שנוהגים בהרבה מקומות עבודה", ע"י פס"ד ירושלים כרך ג עמ' קצז וכרך ז עמ' קטו וכרך ח עמ' קפג. והמקור לכך בגמ' ב"מ פג א סוף פרק האומנין: רבה בר בר חנה חברו ליה הני שקולאי חביתא דחמרא, שקל לגלימיהו, אתו אמרו לרב, א"ל הב להו גלימיהו, א"ל דינא הכי? א"ל אין, למען תלך בדרך טובים. יהיב להו גלימיהו אמרו לו עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי. א"ל זיל הב אנרייהו. א"ל דינא הכי? א"ל אין, וארחות צדיקים תשמור. וכן פסק הטור ריש סי' שד. וכתב הב"ח בטור סי' יב ס"ק ד, הובא בשי"ך שם ס"ק ח, דכן נוהגין בכל בי"ד בישראל לכופף לעשיר בדבר ראוי ונכון ואע"פ שאין הדין כן. ובגליון רעק"א שם ציין לדברי השי"ך סי' רנט ס"ק ג שהביא דברי המרדכי ב"מ סי' רנז בשם ראבי"ה המוצא מציאה שיש בה סימן בעיר שרובה גויים ונתן בה ישראל סימן, אע"פ שמן הדין אינו חייב להחזיר, מ"מ כייפינן להחזיר היבא דהמוצא עשיר. וכתב בשו"ת צמח צדק חו"מ סי' פט דכל שאינו בכלל עני כופין אותו אף שאינו עשיר. וע"י נחלת דוד בהקדמה, ו"תשובות והנהגות" סי' תעג.

בנידון דידן גם העובד התפטר מיוזמתו היה זה בעקבות מחלת העור שחלה בה בגלל העבודה, וע"כ נראה שיש לחייב את המעביד בפיצויים. החישוב לכך הוא לפי המשכורת הרשמית שקבל העובד, מכיון שלא הוכחה טענת העובד על תוספת חדשית קבועה של מזומנים מעבר למה שכתוב בתלוש הרשמי.

ג. ברמב"ם גניבה פ"ו הי"ח ושו"ע סי' שנט סעי' י: נסורת שהחרש מוציא במעצד, שלו. ובכשיל של בעה"ב. ואם היה עושה אצל בעה"ב אף הנסורת של בעה"ב. וכל הדברים האלו וכיו"ב הולכין בהן אחר מנהג המדינה. ומקורו במשנה סוף ב"ק. וברש"י שם קיט א ד"ה אצל בעה"ב: שכיר יום.

ופועל שנטל לעצמו שיירי נחושת של בעה"ב כדי למוכרו, דינו כפועל שגנב מבעה"ב שבודאי זכאי המעביד לפטרו, ומה שעבד עבודות פרטיות בימי שישי והשתמש ברכב של החברה דומה לפועל שמתחרה עם מעבידו שעפ"י חוק העבודה יכול בעה"ב לפטרו בגין כך, ע"י פס"ד ירושלים כרך ז עמ' ריד.

אלא שבנידון זה הודה הנתבע שלא פיטר את העובד, למרות כל זה, והעובד הוא שהתפטר מעצמו. ומכיון שיש הכחשה בזה בין העובד למעביד, והמעביד כופר בכל, באופן כזה נוהגים בתי הדין לפשר במקום השבועה ולחייב את הנתבע בשליש התביעה. ונראה שבמקרה זה יש לחייב את המעביד, לפני משורת הדין, כמבואר לעיל, בתוספת פיצויים של עוד חצי שלישי מהתביעה, ובס"ה חצי מהתביעה.

הרב אברהם דוב לוי, אב"ד.